

NATIONALE OPERATIES

Het denken over nationale operaties van de krijgsmacht heeft het afgelopen decennium een metamorfose ondergaan. En het is de vraag of de verandering al is afgerond. Eén ding springt nu al in het oog: in plaats van als 'vangnet' wordt de krijgsmacht door steeds meer groepen in de samenleving thans als volwaardige veiligheids-partner gezien.

Deze kentering in het denken over nationale operaties is geleidelijk verlopen. Decennialang kon de binnenlandse rol van de krijgsmacht gesymboliseerd worden met het bekende vangnet. Wanneer de capaciteiten van civiele autoriteiten in Nederland ontoereikend bleken, schoot Defensie doorgaans met 'handjes en wielen' te hulp. Als reactie op omstreden bijstandverleningen in de periode 1970-1980 bestond er bij Defensie en andere departementen een uiterst terughoudende attitude ten opzicht van militaire bijstand. Als er al bijstand werd verleend, dan was deze bij voorkeur ongewapend of onzichtbaar voor het publiek.

In de periode van 'ombuigingen' en een toegenomen vraag om veiligheid, vraagt de minister van Defensie zich in 1997 af 'of de krijgsmacht op het vlak van interne veiligheid niet een grotere rol moet spelen?'. Het antwoord was positief, want in 2000 'promoveren' de nationale taken van de krijgsmacht in Grondwet en Defensienota van neventaak tot (derde) hoofdtaak.

De bomaanslagen van Al Qa'ida in 2001 werkten als een eerste katalysator bij dit proces. Bestrijden en voorkomen van internationale dreigingen (waaronder terrorisme, criminaliteit, falende staten) vindt in binnen- én buitenland plaats en wordt zowel door politie als krijgsmacht uitgevoerd. Vervolgens schokt de moord op Pim Fortuyn onze maatschappelijke orde zodanig dat een herbezinning op bewaken en beveiligen van personen en objecten volgt. De terroristische aanslagen in Madrid (2004) en Londen (2005) demonstreren dat de effecten van buitenlands beleid ook in Europa binnenlandse repercussies kunnen krijgen. Veiligheidstheoretici zien hun voorspellingen bewaarheid worden. De reacties op de moord van Theo van Gogh en de incidenten rond de aanhouding in het Laakkwartier voeren de druk op de civiele

autoriteiten nog meer op. De recente onrusten in Parijs, Brussel en Sydney ten slotte tonen aan dat omvangrijke binnenlandse onlusten de politieke en sociale stabiliteit kunnen ondermijnen.

Inmiddels hebben we een nieuw stelsel van bewaken en beveiligen, *sky marshalls*, een nationale coördinator terreurbestrijding, F-16's tegen *renegades*, de Raad voor de Nationale Veiligheid, de BBE-Snelle Interventie Eenheid en een minister van Justitie mét doorzettingsmacht. Maar vooral ook de nota Defensie en Nationale Veiligheid én nieuwe Civiel-Militaire Bestuursafspraken (CMBA). En het einde is nog niet in zicht. Steeds vaker is bijstand zichtbaar en in principe bewapend. Zowel in oefeningen (*Bonfire, Active Response*) als in de praktijk is dit te zien. Zo werden voor het bezoek van president Bush aan Margraten niet minder dan 1500 militairen ingezet.

Naast kwantiteit – 'handjes en wielen', binnen de krijgsmacht ook wel spottend 'gevulde overalls' genoemd – manifesteert Defensie zich op dit moment juist als toeleverancier van hoogwaardige en unieke militaire capaciteiten ten behoeve van civiele autoriteiten. Capaciteiten die gebaseerd zijn op geïnstitutionaliseerde militaire competenties, maar die met betrekkelijk geringe moeite in bijzondere situaties ook voor civiele (nationale) operaties kunnen worden aangewend.

Denk maar aan Patriots voor luchtruimbeveiliging bij een staatsbezoek; een brigadestaf (met bijbehorend informatiesysteem ISIS) die een civiele rampenstaf ondersteunt en faciliteert; of *military search* ter ondersteuning van de explosievenverkenners van de politie.

Deze koerswijziging vraagt intern echter om een grondige herbezinning. *Noblesse oblige*, zeggend. Nadat aan civiele kant de vraagzijde in kaart is gebracht en aan militaire zijde de (on)mogelijkheden zijn gedefinieerd en geëxploreerd, is het van belang deze intenties te concretiseren. We doen dat aan de hand van een aantal perspectieven.

Op doctrinair gebied valt allereerst op dat de Landmachtdoctrinepublicatie IV (LDP IV, Nationale Operaties) op z'n minst op een aantal pun-

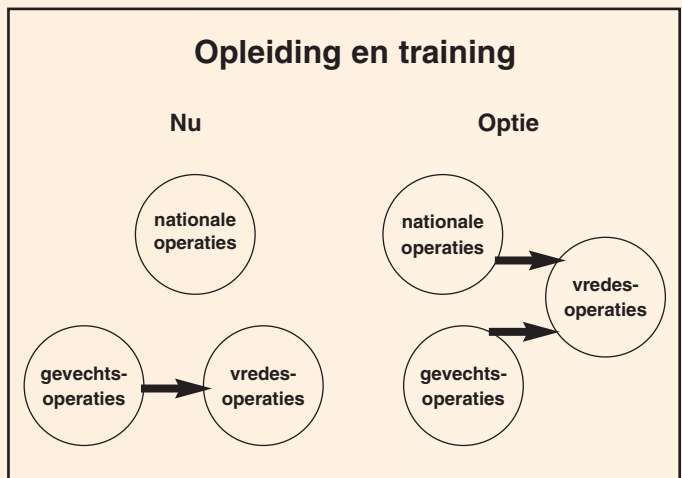
ten achterhaald is. In ieder geval is deze LDP 'geen formele uitdrukking van het [huidige] militaire denken [...]', maar veeleer een procedure-document, zeg maar SOP. In de nieuwe doctrine voor nationale operaties zal de geest van de nota Defensie en Nationale Veiligheid, de CMBA en eventuele vervolgspraken z'n weerslag moeten vinden.

Trouwens, misschien moeten we eerst wel een vraag van een hogere orde stellen: is een aparte doctrine voor nationale operaties wel nodig, nu interne en externe veiligheid steeds meer verflochten raken? En de militaire operaties die in dat kader worden uitgevoerd ook. Ten aanzien van de schier oneindige lijst van soorten bijstand en steunverlening kan het daarnaast geen kwaad zicht te hebben op de vigerende autorisatieprocedures en (semi-permanente) arrangementen.

Op het vlak van commandovoering lijkt weinig te vrezem; zeker nu juist civiele crisisbeheersingsorganisaties op aangeven van het *Clingendael Centre of Strategic Studies* aangespoord worden om onze militaire wijze van commandovoering over te nemen. Maar we moeten ons wel realiseren dat nationale taken nieuwe heren brengen die gediend moeten worden. En daarvoor moet inderdaad geoefend worden. Het kan ook geen kwaad om enig besef van civiele besluitvormingsprocedures, civiele bevoegdhedenverdeling en bijvoorbeeld noodbevoegdheden te hebben. Sowieso moeten commandanten en manschappen bekend en getraind zijn met de eigen (gewelds)bevoegdheden.

In crisistijd is communicatie van levensbelang. Onze commandanten en liasons moeten dus de 'taal' van de civiele gezagsdragers en opdrachtgevers perfect verstaan. En vice versa. Wederom trainen en oefenen dus.

Ook zou bezien kunnen worden hoe de eigen opleidings- en trainingsinspanning, die ter voorbereiding op nationale inzet onvermijdelijk is, effectief en efficiënt kan worden ingepast. Bijvoorbeeld door vredesbewarende operaties niet langer te beschouwen als gedeëscaleerde gevechtsoperaties (voorzien van escalatiemogelijkheid), maar als een kruising van gevechts- en nationale operaties. Naast een primaire opleiding voor gevechtsoperaties, bereiden eenheden zich tevens voor op nationale inzet. Vervolgens kan de trainingsinspanning voor vredesoperaties – een hybride van nationale en gevechtsoperaties – in belangrijke mate worden teruggebracht (zie schema).

Een onderliggende vraag betreft het ambitieniveau dat Defensie moet nastreven in het kader van de Nationale Operaties. Is er voor de krijgsmacht een bovengrens, en zo ja, welke? Welke (hoofd)taak heeft prioriteit?

Bij dit soort interne vraagstukken kan niet voorbij worden gegaan aan de omgeving. Daar circuleren principiële vragen: waar houden civiele taken op en beginnen militaire? Ook mogen we onze ogen niet sluiten voor de effecten die (eventueel omvangrijke) militaire bijstand in de perceptie van maatschappij en civiele autoriteiten zelf heeft.

Bij binnenlandse inzet zal er dus een uiterst kritisch publiek zijn. Niet alleen vindt inzet 'dichtbij huis', zo niet naast de deur, plaats en zijn media prangend dichtbij. Maar bovendien zullen opposenten die niets in een binnenlandse rol van de krijgsmacht zien, iedere misstap aangrijpen om hun gelijk te halen. Hun argumenten zijn bekend, maar achterhaald. We noemen er enkele: 'militairen horen in een democratie geen binnenlandse taken te hebben'; 'militairen zijn niet opgeleid om...'; 'militairen zijn te laag opgeleid'; 'de militaire organisatie en leiderschapstijl is niet geschikt voor...'; 'militairen kunnen niet met proportionaliteit, subsidiariteit of minimaal gebruik van geweld omgaan'.

Het voert te ver om hier al deze meningen te weerleggen. Ons volstaat het volgende: als een militair in Bosnië, Irak of Afghanistan wel binnenlandse veiligheidstaken kan vervullen, en succesvol met civiele autoriteiten samenwerkt, waarom zou hij of zij dat dan in Nederland niet kunnen?